

Receive Date:
12/8/2023

Accept Date:
20/11/2023

**Research
Article**

Vol.20, No.1, Serial 37

Spring & Summer
2023

pp.: 132-143

Teachers' hybrid competencies: a solution for teaching effectiveness in the post-corona era

DOI: 10.22070/TLR.2023.18076.1472

Mehdi Mohamadi, Majid Kowsary², Reza Naseri Jahromi^{3*}, Solmaz khademi⁴, Sedigheh Shadi⁵, Hadis Mozhebiyan⁶

1. Faculty Member, Department of Educational Management and Planning, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shiraz University, Shiraz, Iran.
Email: m48r52@gmail.com
2. Faculty member, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Shiraz, Iran.
Email: majidkowsary@yahoo.co
3. PhD in Curriculum Planning, Department of Management and Educational Planning, Shiraz University, Shiraz, Iran. (Corresponding Author)
Email: dr_rnaseri@hotmail.com
4. PhD in Curriculum Planning, Department of Management and Educational Planning, Shiraz University, Shiraz, Iran.
Email: solmazzkhademii@gmail.com
5. MA of Curriculum Planning, Management and Educational Planning Department, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shiraz University, Shiraz, Iran.
Email: Ferdowsshadi209@gmail.com
6. MA student in Educational Psychology, Department of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shiraz University, Shiraz, Iran.
Email: hadismozahebiyan@gmail.com

Abstract

The main objective of this research is to identify hybrid competencies of teachers as a solution for effective teaching in the post-COVID era. This qualitative study was conducted using the seven-stage Sandelowski and Barroso method. The interdisciplinary team consisted of three curriculum specialists and one expert in hybrid research methods. Initially, a preliminary search in Persian and Latin databases, using specific keywords, identified 45 relevant sources. In the next stage, sources with common authors or repetitive findings were excluded, leaving 29 sources after screening. Data validity was ensured through credible, transferable, and data harmonization methods, with careful guidance in data collection flow and researcher coordination. The results indicate that the combined competence of teachers is the effective and efficient use of face-to-face and online multimedia content. Because it provides the context for the development and growth of teachers and then the learning of students. Therefore, it is important for them to be equipped with the framework of combined competencies, which is a response to the cognitive development, the development of the pedagogical competencies of the teacher, and the development of the professional or functional competencies of the teacher, which is necessary for the development of competence. face-to-face and digital teaching methods are special and up-to-date for their profession, so that they can use their capacity to use new and necessary teaching methods, both online and face-to-face, in order to promote innovative education.

Keywords: Hybrid Competencies, Effective Teaching, Teacher, Post-COVID Era

شایستگی‌های ترکیبی معلمان: راه کار اثربخش برای تدریس

در دوران پسا کرونا

DOI: 10.22070/TLR.2023.18076.1472

مهدی محمدی^۱، مجید کوثری^۲، رضا ناصری جهرمی^{۳*}، سولماز خادمی^۴، صدیقه شادی^۵،
حدیث مذهبیان^۶

۱. نویسنده مسئول و دانشیار بخش مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شیراز، شهر شیراز، ایران.

Email: m48r52@gmail.com

۲. استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان فارس، شهر شیراز، ایران.

Email: majidkowsary@yahoo.com

۳. دکتری برنامه‌ریزی درسی، بخش مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه شیراز، شهر شیراز، ایران. (نویسنده مسئول)

Email: dr_rnaseri@hotmail.com

۴. دکتری برنامه‌ریزی درسی، بخش مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه شیراز، شهر شیراز، ایران.

Email: solmazkhademi@gmail.com

۵. کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی، بخش مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شیراز، شهر شیراز، ایران.

Email: Ferdowsshadi209@gmail.com

۶. دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، بخش روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شیراز، شهر شیراز، ایران.

Email: hadismozahebiyan@gmail.com

چکیده

هدف اصلی این پژوهش، شناسایی شایستگی‌های ترکیبی معلمان، به عنوان راهکار اثربخشی تدریس در دوران پسا کرونا بود. این پژوهش کیفی با استفاده از روش هفت مرحله‌ای ساندلوسکی و باروسو انجام گرفته است. تیم فراترکیب شامل سه نفر متخصص مطالعات برنامه درسی، یک نفر متخصص در حوزه روان‌شناسی تربیتی و یک نفر متخصص روش پژوهش فراترکیب بود. براساس جستجوی ابتدایی در پایگاه‌های فارسی و لاتین با کلید واژه‌های مشخص شده، ۴۵ منبع واجد شرایط تشخیص داده شدند. در مرحله بعد، منابعی که دارای نویسندگان مشترک یا یافته‌های تکراری حذف شد و ۲۹ منبع در انتهای غربالگری باقی ماند. اعتبار داده‌ها با استفاده از روش‌های اعتبارپذیری، انتقال‌پذیری و همسوسازی داده‌ها و اعتمادپذیری به داده‌ها نیز با هدایت دقیق جریان جمع‌آوری اطلاعات و همسوسازی محققان تأیید شد. نتایج نشان داد که شایستگی ترکیبی معلمان، مشتمل بر شایستگی‌های آموزش حضوری و شایستگی‌های آموزش مجازی است. این نوع شایستگی پاسخی است به رشد شناختی، رشد شایستگی‌های پداگوژیک، رشد شایستگی‌های حرفه‌ای و کارکردی معلم تا از این راه بتواند ظرفیت خود را برای کاربرد روش‌های تدریس نو و اقتضایی، هم در فضای برخط و هم به صورت حضوری، بکار گیرند.

کلیدواژه‌ها: شایستگی ترکیبی، شایستگی دانشی، شایستگی خود توسعه‌ای، سواد رسانه‌ای، تدریس، پسا کرونا

نشریه علمی

پژوهش‌های آموزش و یادگیری

دوره ۲۰، شماره ۱، پیاپی ۳۷
بهار و تابستان ۱۴۰۲
صص: ۱۳۳-۱۳۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۲۹

مقاله پژوهشی

Journal of

Training & Learning Researches

Vol.20, No. 1, Serial 37

Spring & Summer
2023

pp.: 132-143

مقدمه

با شیوع بیماری همه گیر کرونا؛ جهان در تمام جنبه‌های زندگی، کار، سبک زندگی، آموزش و پرورش با چالش‌هایی مواجه شده است [۱]. بر این اساس کشور ایران نیز مانند سایر کشورهای جهان با چالش ارائه آموزش‌های مجازی در دوران کرونا مواجه شد.

ز جمله اینکه در ایران اکثر معلمان حدود چندروز فرصت داشتند تا به استفاده از فن‌آوری در تدریس عادت کنند این موقعیت منحصر به فرد چشم‌انداز بی‌سابقه‌ای را در زمینه توانمندسازی معلمان در زمینه آموزش دیجیتال فراهم کرد [۲] با این وجود دوره گذر از آموزش سنتی به آموزش مجازی، منجر به حرفه‌ای شدن معلمان در زمینه فن‌آوری آموزشی گردید [۳] این شرایط، فرصتی را برای معلمان ایجاد نمود تا با رویکرد یادگیری دیجیتال و از بین بردن شکاف‌ها در آموزش و پژوهش، مهارت‌ها و نگرش‌های متفاوتی را کسب نمایند [۴] در واقع معلمان حرفه‌ای نه تنها به نحوه تدریس خود، بلکه به آنچه که تدریس می‌کنند نیز توجه دارند. آموزش از راه دور به معلمانی نیاز دارد که برنامه درسی مؤثری ارائه دهند که به راحتی با آموزش ترکیبی قابل انتقال باشد. لذا با پایان دوره همه‌گیری و بازگشت مدارس به شرایط عادی، معلمان علاوه بر آموزش سنتی، قادر بودند از مهارت‌های دیجیتالی خود برای بهبود کیفیت آموزش و اثربخشی تدریس استفاده نمایند. این موضوع نشان دهنده تغییر شایستگی‌های مورد نیاز معلمان در دوران پسا کرونا است [۵]. منظور از شایستگی، که توسط افراد مختلف در زمینه‌های مختلف استفاده می‌شود، دانش، مهارت و نگرش‌هایی است که فرد باید برای عملکرد کارا و اثربخش به آنها نیاز دارد [۷]. در حوزه تعلیم و تربیت، بیشترین کاربرد این واژه در مباحث مربوط به آموزش و عملکرد شغلی معلمان است.

با توجه به آنچه که گفته شد مشخص می‌شود در این دوران، شیوه سنتی آموزش در ایران با چالش‌های بزرگی مواجه بوده است و در بیشتر موارد، فاصله‌گذاری اجتماعی به دلیل نبود زیرساخت‌های کافی امکان پذیر نبوده است. تغییر این وضعیت نه تنها مستلزم تغییر نگرش معلمان، دانش-آموزان، والدین و سایر افراد مرتبط با حوزه آموزشی است، بلکه زیرساخت‌های فیزیکی و فناوری این بخش نیازمند بازسازی اساسی است [۸]. از این رو پس از تحولات اتفاق افتاده در دوران کرونا و به عبارتی در عصر پسا کرونا و با توجه به تغییر دانش و مهارت‌های مورد نیاز معلمان و توجه به جنبه‌های دیجیتال در امر آموزش، لازم است از تمام ابزارها

و فناوری‌های لازم به صورت ترکیبی برای بهترین آموزش استفاده شود [۱]. یادگیری ترکیبی شامل یادگیری است که جنبه‌های یادگیری الکترونیکی و فعالیت‌های یادگیری حضوری را در بر می‌گیرد، همچون آموزش مبتنی بر وب، تعامل تصویری، صوتی، همزمان و ناهمزمان با دانش‌آموزان؛ در واقع آموزش ترکیبی رویکرد جدیدی برای ترکیب روش‌های یادگیری ارائه می‌دهد. علاوه بر این، یادگیری ترکیبی، به ترکیبی از یادگیری چهره به چهره، سخنرانی و یادگیری برخط و ... اشاره دارد و محدود به یک نوع روش تدریس و یا یک نوع یادگیری نیست [۵]. انتقال از شیوه آموزش صرفاً حضوری و یا صرفاً دیجیتالی، به آموزش ترکیبی به معلمان اجازه می‌دهد تا شیوه‌ها و فلسفه‌های تدریس فعلی خود را بررسی و به روز کنند [۹]. بنابراین پس از تغییرات ناشی از بیماری کرونا و با توجه به تحولات و تغییرات پیاپی دنیا به ویژه در حوزه دیجیتال شدن آموزش، معلمان توانمند برای رویارویی با چالش‌های پیچیده دنیای امروز به شایستگی‌های متنوع و متفاوتی نسبت به قبل از کرونا نیاز دارند. از این رو آنچه که باید مورد توجه دست اندرکاران امر آموزش قرار بگیرد شایستگی‌های معلمان به عنوان جزء ضروری ایجاد یک فرآیند آموزشی است. به این معنی که مهم‌ترین فرد در فرآیند آموزش، معلم است که آمادگی، دانش و کیفیت عملکرد او در گرو آموزش موفق است. از دیدگاه ملی و بین‌المللی، نیاز به معلمان شایسته برای بهبود مستمر کیفیت برنامه‌های آموزشی به ویژه در دوران پسا کرونا از اهمیت بسزایی برخوردار است.

در این راستا، مطالعات مختلفی انجام شده است، از جمله حسینی و همکاران در مطالعه خود با هدف تدوین و طراحی مدل ارزشیابی عملکرد مبتنی بر شایستگی معلمان دبیرستانی در ایران بیان داشتند که در نتیجه ساخت مدل، معیارهای عملکرد مبتنی بر شایستگی با زیر مقوله‌های شایستگی‌های رفتاری-اخلاقی-عاطفی، دانشی، حرفه‌ای، نگرشی، معیارهای عملکرد عمومی و تخصصی به عنوان پدیده محوری تبیین شدند [۱۰]. محمدی و همکاران ۵۰ مقاله با هدف کشف الگوی شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان در تدریس ماهیت علم، مورد بازنگری قرار دادند که در نهایت، این الگو با سه مؤلفه شایستگی‌های دانشی، شایستگی‌های مهارتی و شایستگی‌های نگرشی ارائه شده است [۱۱]. جیدی پاندورو و همکاران^۲ در پژوهش کیفی خود با هدف تحلیل شایستگی-های دیجیتال برای تدریس در کلاس‌های درس ترکیبی، به این نتیجه رسیدند که آموزش ترکیبی باعث تسهیل فرایند

² Panduro-Ramirez

¹ Competency

معیارهای آموزشی کمک می‌نمایند. با تحلیل مهارت‌ها، دانش و رفتارهای معلمان، می‌توان بهبودهای لازم در طراحی برنامه‌های آموزشی ایجاد کرد تا بهترین تجربه آموزشی برای دانش‌آموزان فراهم شود. با توجه به انتظارات نظام‌های آموزشی و فلسفه آموزش و پرورش در هر جامعه، تأکید بر ویژگی‌های متفاوتی از شایستگی وجود دارد. علاوه بر این، با پیشرفت فناوری اطلاعات و ارتباطات در حال رشد این شایستگی‌ها به طور مداوم تحول می‌یابند. لذا بررسی مولفه‌های شایستگی معلمان در این پژوهش به منظور ایجاد یک چارچوب جامع‌تر از پژوهش‌های گذشته ضروری است. در واقع شناسایی شایستگی‌های ترکیبی معلمان به عنوان یک راهکار برای افزایش اثربخشی تدریس در دوران پس از کرونا اهمیت دارد. این پژوهش به بررسی شایستگی‌های ترکیبی معلمان با گذر از مرحله کرونا و ترکیب این دو شایستگی برای تدریس مؤثر می‌پردازد.

روش پژوهش

این پژوهش کاربردی، با رویکرد سنتز پژوهی از نوع کیفی^۳ و روش آن فراترکیب^۴ بود که بر اساس مراحل هفت-گانه فراترکیب ساندلوسکی و باروسو [۱۷] معرفی شده بود، انجام گردید. مراحل این روش عبارتند از:

- (۱) تنظیم سوال پژوهش،
 - (۲) جست و جوی نظام‌مند مراجع،
 - (۳) غربالگری و انتخاب مطالعات کیفی مناسب،
 - (۴) ارزیابی نقادانه مطالعات و استخراج داده،
 - (۵) تحلیل یافته‌های مطالعات کیفی،
 - (۶) حفظ کنترل کیفیت و
 - (۷) ارائه یافته‌ها و مدل مفهومی.
- تیم موردنظر فراترکیب شامل دو متخصص در حوزه مطالعات برنامه درسی، یک نفر متخصص در حوزه روانشناسی تربیتی و یک نفر متخصص در روش پژوهش فراترکیب بود. گام‌های فراترکیب عبارتند از:

گام اول) تنظیم سؤال پژوهش: سؤال اصلی پژوهش این بود که شایستگی‌های ترکیبی معلمان در دوران پساکرونا چه نوع شایستگی‌هایی است؟ با توجه به سؤال مذکور، معیارهای مشخصی برای مقالات به صورت زیر مشخص گردید:

(الف) مقالاتی که در مجلات معتبر بین‌المللی با چند داور چاپ شده‌اند.

(ب) مقالاتی که با روش کیفی انجام شده‌اند

یاددهی- یادگیری می‌شود [۱۲]. روزیتا و همکاران^۱ در پژوهشی بیان می‌کنند که در دو دبیرستان دولتی در غرب سوماترا، اندونزی انجام شد این نتیجه رسیدند که آموزش یادگیری ترکیبی با ادغام گوگل کلاس روم^۲ یکی از مؤثرترین راه‌ها برای بهبود شایستگی حرفه‌ای و آموزشی معلمان و همچنین صلاحیت دیجیتال است [۱۳]. در مطالعه فاضلی و همکاران که با هدف بررسی روش‌های تدریس فعال در آموزش الکترونیکی از منظر معلمان دوره ابتدایی انجام شده و علاوه بر چستی روش‌های مورد استفاده، پیامدهای استفاده از این روش و نیز چالش‌ها و موانع این مسیر را از منظر آنان مورد واکاوی قرار داده است، معلمان استفاده از روش‌های فعالیت‌های انگیزشی، روش‌های نوین تدریس، و امکانات کلاس دیجیتالی را برای فعال کردن دانش‌آموزان لازم می‌دانند و باور دارند این عوامل اعتماد به نفس و نیز یادگیری دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد و ارزشیابی معتبر را ممکن می‌سازد [۱۴]. گرگانی و دهقانی دریافتند با توجه به شرایط ناپایدار جهانی و لزوم بهره‌گیری از آموزش مجازی در کنار آموزش حضوری، همچنین قدرت آموزش مجازی در خلق فرصت‌های جدید، بر تدریس اثربخش مجازی، نقش معلم و دانش‌آموز در فضای مجازی، ویژگی‌های شخصیتی معلم و دانش‌آموز، اهمیت شایستگی‌ها و مهارت‌های معلم و عوامل زمینه‌ای بر تدریس اثر بخش مجازی تأکید می‌شود [۱۵].

عسکری مجره، قمی و احمدی در پژوهش خود نشان داد که میانگین نمرات عضویت گروهی تفکر انتقادی دانش‌آموزان در گروه آزمایش با گروه کنترل از نظر آماری تفاوت معناداری دارد. به این معنی که دانش‌آموزانی که در گروه آزمایش تحت آموزش ترکیبی قرار داشتند در مقایسه با گروه کنترل که تحت آموزش قرار نداشتند، افزایش در میزان تفکر انتقادی داشته‌اند [۱۶].

همان‌طور که مشخص است هیچ یک از پژوهش‌های فوق به صورت کامل به بحث شایستگی‌های ترکیبی مورد نیاز معلمان در پساکرونا نپرداخته‌اند و هر یک بخشی از موضوع را پوشش داده‌اند.

هم‌چنین از ابتدای همه‌گیری اقدامات پراکنده‌ای از سوی مراکز آموزشی انجام شده‌است که به نظر می‌رسد برای ایجاد نتیجه مطلوب کافی نبوده است. بدون توجه به اقدامات گذشته، لازم است برنامه‌ریزان درسی در سطوح بالاتر سیاست‌گذاری، با بررسی و پایه‌ریزی آموزش ترکیبی به تدوین الگوهای شایستگی مجازی- حضوری آموزش اقدام کنند. پژوهش‌ها در زمینه شایستگی معلمان به پایش و ارتقاء

³ qualitative multi methods

⁴ meta-analysis

¹ Rosita, Saun & Mairi

² Google Classroom

تکراری بودند، ۲۴ منبع باقی مانده واجد شرایط لازم برای تحلیل تشخیص داده شدند.

گام چهارم) ارزیابی نقادانه مطالعات و استخراج

داده: در مرحله بعد کیفیت روش شناختی مطالعات باید مورد ارزیابی قرار گیرد. از این رو ابزار ارزیابی حیاتی^{۱۱} مورد استفاده قرار گرفت که لیست جامعی از سئوال‌ها را دارد و برای تعیین اعتبار، کاربردی بودن و تناسب پژوهش به کار می‌رود [۱۸]. چک لیست استاندارد جهت بررسی دقت، اعتبار و اهمیت مطالعات کیفی؛ ده سؤال دارد و شامل بررسی اهداف و طرح پژوهش، منطق روش، روش نمونه‌گیری، روش گردآوری داده‌ها، رابطه محقق و مشارکت کنندگان، ملاحظات اخلاقی، دقت تحلیل داده‌ها، بیان روشن یافته‌ها و ارزش پژوهش بود. برای هر منبع به لحاظ دارا بودن ویژگی‌های بالا امتیازی بین یک تا پنج در نظر گرفته شد. هر منبع بر اساس مقیاس ۵۰ امتیازی، درجه کیفی خیلی خوب «۵۰-۴۱»، خوب «۴۰-۳۱»، متوسط «۳۰-۲۱»، ضعیف «۲۰-۱۱» و خیلی ضعیف «۱۰-۰» دسته‌بندی شد.

بر این اساس، دو منبع به دلیل کسب امتیاز ضعیف و خیلی ضعیف حذف شدند و ۲۲ منبع پذیرفته شدند که ۱۱ منبع امتیاز متوسط، پنج منبع خوب و شش مقاله امتیاز خیلی خوب را گرفتند.

گام پنجم) تحلیل و سنتز یافته‌های مطالعات کیفی:

محققان در این مرحله، ۲۲ مقاله نهایی شده را برای دستیابی به یافته‌ها درون محتوایی مجزایی که در آنها مطالعات اصلی انجام شده‌اند، چندبار مرور کرده به استخراج مضامین از متون انتخابی اقدام شد. مشخصات مقالات مذکور در جدول ۱ ارائه شده است:

ج) مقالاتی که یافته‌های آنها به توسعه حرفه‌ای معلمان اشاره دارد.

گام دوم) جست‌وجوی نظام‌مند منابع: در پژوهش حاضر برای مطالعات خارجی از پنج پایگاه داده به زبان انگلیسی شامل «اسکوپوس^۱»، «امردا^۲»، «ساینس دایرکت^۳»، «اشپرینگر^۴» و «پروکوئست^۵» و برای مطالعات داخلی از دو پایگاه داده فارسی «پایگاه نشریات کشور» و «پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی» استفاده شد. در این پایگاه‌ها از واژه‌های مرتبط با موضوع مانند «آموزش ترکیبی^۶»، «شایستگی ترکیبی^۷»، «شایستگی معلمان^۸» و «آموزش معلمان^۹» برای جست‌جو استفاده شد و بر اساس زمان طرح این مفهوم و رعایت به روز بودن منابع اطلاعاتی، مقالات مرتبط در بین سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۲ جمع‌آوری گردید. به منظور انجام پژوهشی جامع؛ علاوه بر جست‌جوی نظام‌مند پایگاه‌های استنادی و اطلاعاتی، جست‌جو به روش دستی^{۱۰} و همچنین جست‌جوی دستی مجلات نیز مورد استفاده قرار گرفت.

گام سوم) غربال‌گری و انتخاب مطالعات کیفی

مناسب: بر اساس جست‌جوی ابتدایی در پایگاه‌های فارسی و لاتین با کلید واژه‌های مشخص شده، ۴۵ منبع واجد شرایط تشخیص داده شدند. در مرحله بعد، ابتدا عناوین منابع جمع‌آوری شده، بررسی و ده عنوان کنار گذاشته شدند. سپس چکیده منابع باقی مانده مطالعه و چهار منبع نامرتب نیز در این مرحله حذف گردیدند. در مرحله سوم غربال‌گری، محتوای ۳۱ منبع باقی مانده مطالعه و دو مقاله نیز در این مرحله کنار گذاشته شدند. بر اساس نتایج نهایی غربال‌گری و حذف منابعی که دارای نویسندگان مشترک یا یافته‌های

جدول ۱. مشخصات مقالات منتخب نهایی

ردیف	پژوهشگر/ پژوهشگران	عنوان پژوهش	عنوان مجله
۱	رزیتا، ساون و مایری	گوگل کلاس روم برای یادگیری ترکیبی در دبیرستان	یادگیری و آموزش در عصر دیجیتال
۲	ملحیاتی، سیناگا، رودیانا، کانیواتی و سوهندی ^{۱۲} (۲۰۲۱)	آموزش معلمان فیزیک حرفه‌ای و آموزشی: چرا یادگیری ترکیبی مهم است؟	فیزیک
۳	گیل آریاس، کلاور، پراکسید، ویلار و هاروی ^{۱۳} (۲۰۲۰)	حمایت از خودمختاری، جو انگیزشی، لذت و شایستگی درک شده در تربیت بدنی: تأثیر یک بازی آموزشی ترکیبی برای درک واحد آموزش ورزشی	مروری بر تربیت بدنی اروپا
۴	بولو ^{۱۴} (۲۰۲۲)	طراحی فضاهای یادگیری ترکیبی همزمان: چالش‌ها و فرصت‌ها	فضاهای یادگیری ترکیبی

⁸ teachers' competencies

⁹ teachers education

¹⁰ berry picking

¹¹ critical appraisal skills program

¹² Mulhayatiah, Sinaga, Rusdiana, Kaniawati & Suhendi

¹³ Gil-Arias, Claver, Praxedes, Villar & Harvey

¹⁴ Bulow

¹ Scopus

² Emerald

³ Science Direct

⁴ Springer

⁵ ProQuest

⁶ hybrid teaching

⁷ hybrid competency

۵	هاراهاپ، ناسوشن و ناسوشن ^۱ (۲۰۲۲)	یادگیری ترکیبی: مدل یادگیری در طول دوره همه‌گیری ویژه مدرسه ابتدایی دولتی	مجموعه مقالات سمینار بین‌المللی بزرگداشت صدمین سالگرد تامانسیسوا
۶	کوالوسکایا، گیلیازوا، لوبازوا، دوبورکینا و سوکولووا ^۲ (۲۰۲۱)	تأثیر خدمات دیجیتال محیط یادگیری مبتنی بر کارایی آموزش	زمان و فضا در آموزش و پرورش
۷	خان، خان و ارباب ^۳ (۲۰۲۱)	ایجاد آموزش چهره به چهره «ایمن برای کرونا»: بازتاب‌های انتقادی در مورد آموزش در محوطه دانشگاه در طول یک بیماری همه‌گیر	تمرین آموزشی و یادگیری
۸	مورهاوس ^۴ (۲۰۲۰)	تغییر از آموزش حضوری به برخط در طول کرونا	آموزش برای تدریس
۹	داومیلر، ریناس، هاین، یانکه، دیکهوزر و درزل ^۵ (۲۰۲۱)	نقش اهداف پیشرفت اساتید دانشگاه برای نگرش نسبت به این تغییر ناگهانی، و ارتباط آنها با فرسودگی شغلی	کامپیوتر در رفتار انسان
۱۰	واکویی، آبه، شیروزو، یاماموتو، یامامورا، آبه ^۶ و همکاران (۲۰۲۱)	علل اضطراب در معلمان پس از همه‌گیری کرونا: یک مطالعه مقطعی	بهداشت عمومی
۱۱	کالدانا، استاشیو، لسپیناس سامپایو، جیانوتو و تالاریکو ^۷ (۲۰۲۳)	رویکرد ترکیبی به شایستگی‌های توسعه پایدار: نقش تجربیات یادگیری رسمی و غیررسمی	پایداری در آموزش عالی
۱۲	بلکلی، ویلسون، شفیلد، مورسیا، براون، تانگ ^۸ و همکاران (۲۰۲۱)	تغییرات مربوط به کرونا چگونه بر دانش‌آموزان تأثیر گذاشته است	مسائل پژوهش آموزشی
۱۳	المنار ^۹ (۲۰۲۰)	تغییر یادگیری چهره به چهره به آموزش از راه دور در طول همه‌گیری کرونا	گلوبیش (مجله انگلیسی-اندونزیایی برای زبان انگلیسی، آموزش و فرهنگ)
۱۴	مارک، چو و وو ^{۱۰} (۲۰۲۱)	تجربیات معلمان در تبدیل کلاس‌ها به آموزش از راه دور در همه‌گیری کرونا	فن‌آوری‌های آموزش از راه دور
۱۵	گازسیا ورا ^{۱۱} (۲۰۲۱)	تجدید هویت عملکردی و نوآوری فن‌آورانه به عنوان یک شایستگی تدریس دیجیتال	فن‌آوری‌های یادگیری ایرو-آمریکن
۱۶	رومرو-هال و ریپین ^{۱۲} (۲۰۲۱)	دستورالعمل انعطاف‌پذیر ترکیبی: بررسی آمادگی اساتید	آموزش برخط
۱۷	چروبینی ^{۱۳} (۲۰۲۰)	یک مدل یادگیری مبتنی بر مشکل ترکیبی منحصر به فرد: آموزش و توسعه معلم آینده‌نگر	پیشرفت در پژوهش‌های آموزشی
۱۸	ژانگ ^{۱۴} (۲۰۲۰)	اعتقادات معلمان در مورد شایستگی تدریس دیجیتال در طول همه‌گیری	آموزش زبان چینی
۱۹	مارشال، شانون و لاو ^{۱۵} (۲۰۲۰)	چگونه معلمان در طول کرونا انتقال به آموزش از راه دور را تجربه کردند	فیدلتا کاپان
۲۰	اسکال، فیلیپس، شارما و گارنیر ^{۱۶} (۲۰۲۰)	نوآوری در آموزش معلمان در زمان کرونا	آموزش برای تدریس
۲۱	بیسون-ابمیر، کاپرت و گوپالان ^{۱۷} (۲۰۲۱)	آموزش معکوس؛ انتقال از آموزش حضوری به آموزش برخط در طول همه‌گیری کرونا	پیشرفت در آموزش فیزیولوژی

¹ Harahap, Nasution & Nasution

² Kovalevskaia, Gilyazeva, Lobazova, Duborkina & Sokolova

³ Khan, Khan & Arbab

⁴ Moorhouse

⁵ Daumiller, Rinas, Hein, Janke, Dickhauser & Dresel

⁶ Wakui, Abe, Shirozu, Yamamoto, Yamamura, Abe

⁷ Caldana, Eustachio, Lespinasse Sampaio, Gianotto, Talarico & Batalhao

⁸ Blackley, Wilson, Sheffield, Murcia, Brown, Tang

⁹ Almanar

¹⁰ Marek, Chew & Wu

¹¹ Garcia-Vera

¹² Romero-Hall & Ripine

¹³ Cherubini

¹⁴ Zhang

¹⁵ Marshall, Shannon & Love

¹⁶ Scull, Phillips, Sharma & Garnier

¹⁷ Beason-Abmayr, Caprette & Gopalan

۲۲	سوللس، لاغوس و ساووا ^۱ (۲۰۲۰)	از چهره به چهره به برخط: ارزیابی اثربخشی وضعیت انتقال سریع آموزش عالی به دلیل شیوع ویروس کرونا	مجموعه مقالات ICERI 2020
۲۳	سینگ، استیل و سینگ ^۲ (۲۰۲۱)	ترکیب بهترین آموزش برخط و حضوری: رویکرد یادگیری ترکیبی	سیستم‌های فن‌آوری آموزشی
۲۴	سوتیه، اسلمت، شفقت و سوپریونو ^۳	اجرای آموزش از راه دور در دوران همه گیری کووید-۱۹ در دانشکده آموزش و پرورش و تربیت معلم.	علوم تربیتی قبرس

¹⁸ Souleles, Laghos & Savva

¹⁹ Singh, Steele & Singho

³ Sutiah, Slamet, Shafqat & Supriyono

مطالعات، تثبیت حوزه‌های مورد توافق و بحث درباره حوزه‌های شامل اختلاف نظر تا رسیدن به اجماع انجام گردید. همچنین مستندسازی از تمام فرایندها، رویه‌ها و تغییرات در روند کار و نتایج صورت پذیرفت لذا از اعتبار توصیفی^۸، تفسیری^۹، نظری [۱۹] و عملی^{۱۰} [۲۰] برخوردار می‌باشد. **گام هفتم) ارائه یافته‌ها در بخش یافته‌ها ارائه شده‌است.**

یافته‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون صورت گرفت. مضامین بدست آمده مجدداً در جلسه بحث گروهی متمرکز^{۱۱} مورد بررسی قرار گرفتند تا نهایتاً روی مضامین استخراج شده توافق حاصل شد. تمامی عوامل مستخرج از پژوهش‌ها به عنوان مضمون در نظر گرفته شد که بر پایه مفاهیم مرتبط با مفهوم شایستگی‌های ترکیبی معلمان در ۱۳ مضمون تحت عنوان شایستگی‌های تربیت اخلاق و انضباط، مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی، مدیریت ارزیابی و بازخورد، شایستگی‌های دانشی و حرفه‌ای، شایستگی خود توسعه‌ای، مدیریت کلاس، استفاده از منابع تدریس، فناوری اطلاعات و ارتباطات، مدیریت کلاس آموزشی مجازی، مدیریت زمان، مدیریت کلاس مجازی، آشنایی با زیرساخت‌های فن‌آورانه، برخورداری از سواد رسانه‌ای، طراحی و توسعه محتوای آموزشی، مهارت ارتباطات میان فردی مجازی، مهارت پداگوژی و ارزیابی و بازخورد از آموزش مجازی طبقه‌بندی شدند. نتایج در جدول ۲ نشان داده شده‌است:

ملاک عمل برای استخراج مضامین، سوال اصلی پژوهش بود و در کل ۱۳ مضمون با در نظر گرفتن فراوانی استخراج گردید.

گام ششم) حفظ کنترل: سعی شد در طول فرآیند فراترکیب تا مراحل پژوهش با توضیحات واضح برای گزینه‌های موجود، به دقت انجام شده و در زمان لازم از ابزارهای مناسب برای ارزیابی پژوهش استفاده شود.

در مرحله قبل با استفاده از روش هم‌سوسازی داده‌ها^۱ و خودبازبینی پژوهش‌گران^۲، اعتبارپذیری داده‌ها^۳ معادل اعتبار درونی در پژوهشات کمی و انتقال‌پذیری داده‌ها^۴ معادل اعتبار بیرونی داده‌ها مورد تایید قرار گرفت. با هدایت دقیق جریان جمع‌آوری اطلاعات و هم‌سوسازی پژوهش‌گران^۵ نیز اعتمادپذیری^۶ داده‌ها تایید شد [۱۹]. همچنین برای دقت بیشتر؛ از روش توافق بین دو کدگذار^۷ و ضریب کاپا استفاده شده‌است. به صورتی که دو پژوهش‌گر دیگر بدون اطلاع از نحوه ادغام مضامین و مفاهیم ایجاد شده توسط محققان حاضر، اقدام به دسته‌بندی مضامین و مفاهیم نموده سپس با نتایج ارائه شده توسط سایر پژوهشگران مقایسه شده‌است. نهایتاً با توجه به تعداد مفاهیم ایجاد شده مشابه و متفاوت، ضریب کاپا برابر با ۰/۸۱۸ محاسبه شده‌است که نشان می‌دهد نتایج پژوهش، از قابلیت اطمینان زیادی برخوردار است.

از طرف دیگر؛ منابع مورد استفاده دو محقق در طول فرآیند پژوهش، به طور مستقل بررسی و مورد ارزیابی قرار گرفت. جلسه‌های هفتگی تیم پژوهشی به منظور: بحث درباره نتایج جستجوها، شکل‌دهی و اصلاح روش‌های جستجویی منابع، نتایج ارزیابی‌ها و تصمیم‌گیری درباره روش‌های ارزیابی

جدول ۲. مضامین پایه و سازمان‌دهنده شایستگی‌های ترکیبی معلمان

مضمون فراگیر	مضمون سازمان‌دهنده	مضامین پایه	منابع
شایستگی‌های ترکیبی معلمان	شایستگی‌های آموزش حضوری	تربیت اخلاق و انضباط	[۱۳، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴]
		مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی	
		مدیریت ارزیابی و بازخورد	
		شایستگی‌های دانشی و حرفه‌ای	
		شایستگی خود توسعه‌ای	
		مدیریت کلاس	
		استفاده از منابع تدریس	

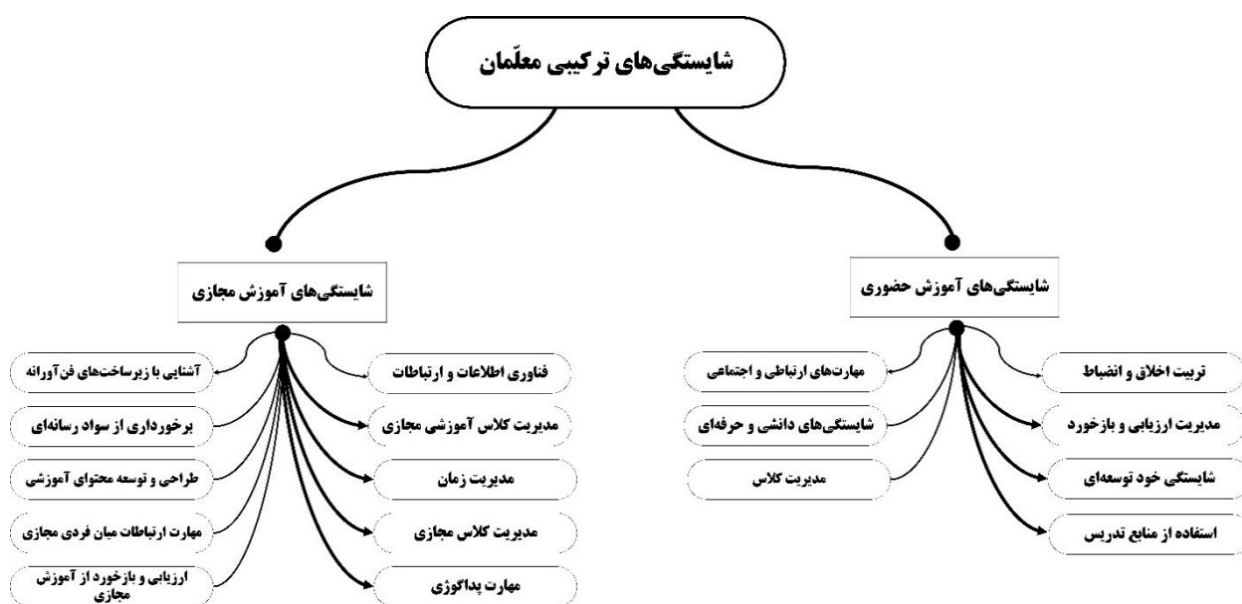
7 interceder reliability
 8 descriptive
 9 interpretive
 10 pragmatic
 11 content analysis
 12 focused group

1 data triangulation
 2 researchers' self-review
 3 credibility
 4 transferability
 5 investigator triangulation
 6 dependability

فناوری اطلاعات و ارتباطات	شایستگی‌های آموزش مجازی
مدیریت کلاس آموزشی مجازی	
مدیریت زمان	
مدیریت کلاس مجازی	
آشنایی با زیرساخت‌های فن‌آورانه	
برخورداری از سواد رسانه‌ای	
طراحی و توسعه محتوای آموزشی	
مهارت ارتباطات میان فردی مجازی	
مهارت پداگوژی	
ارزیابی و بازخورد از آموزش مجازی	

[30-31-35-36-37-38-39-40-41-42-43-44]

همچنین شبکه مضامین در نمودار شماره ۱ ترسیم شده است:

نمودار ۱. شبکه مفهومی شایستگی‌های ترکیبی معلمان

بحث و نتیجه‌گیری

راه‌کاری برای اثربخشی تدریس در دوران پس از کرونا بود. نتایج نشان داد که این عوامل را می‌توان در دو موضوع اصلی شایستگی‌های حضوری و مجازی طبقه بندی کرد. شایستگی‌های حضوری به مهارت‌ها و ویژگی‌های معلمان در حضور فیزیکی در کلاس درس اشاره دارند. این شایستگی‌ها شامل توانایی‌های شناختی برای درک نیازها و خواسته‌های دانش‌آموزان، توانایی‌های تعاملی برای ایجاد ارتباط مؤثر با دانش‌آموزان و توانایی‌های عاطفی برای مدیریت احساسات و انگیزه‌های دانش‌آموزان می‌باشند (۷) و (۱۰). در مقابل، شایستگی‌های مجازی به مهارت‌ها و توانایی‌های معلمان در محیط آموزشی برخط و فضای مجازی اشاره دارند. این شایستگی‌ها شامل مهارت‌های شناختی مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات، توانایی‌های عاطفی برای مدیریت انگیزه دانش‌آموزان در محیط مجازی و

هدف اصلی این پژوهش، شناسایی شایستگی‌های ترکیبی معلمان، به عنوان راهکار اثربخش تدریس در دوران پسا کرونا بود. باتوجه به مطالب ذکر شده در این پژوهش، موضوع بررسی شایستگی‌های ترکیبی معلمان در دوره پسا کرونا با توجه به گذر از آن بحران غیرمنتظره و ناخوشایند، موضوع بسیار جالب و جدیدی است که تاکنون پژوهشی در مطالعات داخلی و خارجی، رویت نشده که در آن به تمام ابعاد این موضوع پرداخته باشد. لذا در کار حاضر از فراترکیب و تجزیه و تحلیل نظرات و مبانی موجود در زمینه شایستگی‌های ترکیبی به جمع‌بندی نتایج پژوهشات انجام شده در این زمینه پرداخته شده است. هدف کلی از انجام این پژوهش طراحی مدلی از شایستگی‌های ترکیبی معلمان و ایجاد

مجازی در بین معلمان، توسعه و بروزرسانی مهارت‌های معلمان، دسترسی، تولید و ارتباطات رسانه‌ای، توسعه تکنولوژی در سطح جهانی به عنوان عوامل موثر شناسایی می‌شوند که پیامد این راهبردها توسعه شایستگی سواد رسانه‌ای و برقراری عدالت آموزشی است [۴۸]. سواد الکترونیکی و رسانه‌ای، تاثیر مستقیم، مثبت و معنی‌داری بر رفتار معلم در تدریس آنلاین، تمایل وی به تدریس آنلاین، کارکرد شغلی و شایستگی او دارد.

با توجه به این که فضای مجازی امروزه یکی از ابزارهای مؤثر در آموزش و پرورش است، شایستگی‌های مجازی معلمان در این حوزه به سه دسته طبقه‌بندی شده که دربرگیرنده مهارت‌های ذهنی معلم است که او را در شناخت و تجزیه و تحلیل مسئله و موضوع فناوری اطلاعات و ارتباطات و نحوه آموزش مجازی یاری می‌کند، طبقه عاطفی مجموع تمایلات معلم نسبت به مسائل فناوری اطلاعات و ارتباط آنها با آموزش مجازی است و طبقه مهارتی شایستگی‌هایی است که به مهارت و توانایی‌های عملی معلمان در رابطه با فرایند فناوری اطلاعات و ارتباطات در کلاس درس مجازی تقسیم می‌شود و بر این اساس تسلط معلمان بر مجموعه این طبقات می‌تواند زمینه‌ساز تدریس موثر آنان و ایجاد انگیزه یادگیری در دانش‌آموزان شود.

در بخش حضوری نیز معلمان بایستی به توسعه مهارت‌های شناختی عمیق خود بپردازند تا نیازها و خواسته‌های دانش‌آموزان را به دقت درک کنند و بر اساس این فهم، برنامه‌های درسی منطبق با نیازهای دانش‌آموزان خود ارائه دهند. همچنین، مهارت‌های تعاملی معلمان برای ایجاد ارتباطات فعال و اثربخش با دانش‌آموزان در محیط کلاس درس حائز اهمیت است. باید برنامه‌ریزی‌هایی داشته باشند که به طور فعال از این توانایی‌ها بهره‌مند شوند و از آنها برای مدیریت احساسات و انگیزه‌های دانش‌آموزان در کلاس استفاده نمایند. در مقابل، در بخش مجازی، معلمان نیاز به توسعه مهارت‌های شناختی عمیق در زمینه فناوری اطلاعات و ارتباطات دارند. آنها باید با استفاده از این مهارت‌ها، تجربه آموزشی دانش‌آموزان را بهبود بخشند و آنان را در فضای مجازی به یادگیری ترغیب کنند. همچنین، مهارت‌های عاطفی برای مدیریت انگیزه دانش‌آموزان در محیط مجازی نیز بسیار حائز اهمیت است. معلمان باید قادر باشند ارتباطات مثبت و پایدار با دانش‌آموزان خود در فضای برخط برقرار کنند و از انگیزه‌ها و احساسات آنان برای ایجاد یک محیط آموزشی مثبت و پشتیبانی کنند. این رویکرد نه تنها به بهبود کیفیت آموزش و یادگیری در دوران پساکرونا کمک خواهد کرد بلکه به معلمان این امکان را می‌دهد تا در هر دو محیط

مهارت‌های عملی برای اجرای تدریس مؤثر در فضای برخط می‌باشند. با این دو دسته‌بندی، پژوهش نشان می‌دهد که شایستگی‌های معلمان در دو محیط مختلف حضوری و مجازی می‌توانند به طراحی استراتژی‌ها و برنامه‌های آموزشی تطابق یابند تا از اثربخشی تدریس در هر دو محیط حمایت کنند. این دیدگاه تازه نه تنها نقش معلمان در فرایند آموزشی را نشان می‌دهد بلکه نیازمندی‌های متنوع جوامع از معلمان را نیز در نظر می‌گیرد [۳۸ و ۴۶].

مضمون اول شایستگی‌های حضوری بود که با نتایج پژوهشات بردسی و همکاران، ارسین، آتای و مده و پرسلی و ها [۶ و ۷ و ۸]، همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت از آنجا که موفقیت هر نظام آموزشی به بهبود بخشیدن و ارتقای شناخت، خبرگی و شایستگی‌های معلمان بستگی دارد و با توجه به برخورد متقابل معلم و دانش‌آموز در کلاس درس، لذا رفتار معلم بر رفتار دانش‌آموز در کلاس تأثیر می‌گذارد. در واقع معلمان باید دارای توانایی‌های شناختی، تعاملی و عاطفی باشند تا بتوانند نیازها و خواسته‌های حرفه معلمی را برآورد سازند. اسکندری‌نسب (۲۰۲۳) معتقد است که می‌توان در ارتقاء شایستگی معلمان، عوامل علی شامل مسئولیت‌پذیری، الگو و نمونه بودن؛ شرایط زمینه‌ای شامل وظیفه‌شناسی و اعتماد به نفس؛ شرایط راهبردی شامل آشنایی با روان‌شناسی تربیتی و انعطاف‌پذیری؛ شرایط مداخله‌گر شامل نوآوری و توانایی تشخیص حل مسئله و شرایط پیامدی شامل مهارت مشاوره‌ای و مهارت مدیریتی را مورد توجه قرار داد [۴۷]. بر این اساس با توجه به این که معلمان عامل مهمی در بالا بردن کیفیت یادگیری دانش‌آموزان هستند، حرفه‌ای شدن معلمان بیشتر از پیش لازم است. معلمان حرفه‌ای باید بر بعدهای تکنیکی و حرفه‌ای تدریس تمرکز کنند که در راستای آن دانش عمیق‌تر معلم از ارزش‌ها، دانش محتوایی، سبک‌های یادگیری، راهبردهای تدریس و راهبردهای تدریس و البته ضمن توجه به تفاوت‌های فردی، تعامل با همکاران و اخذ بازخورد مستمر از تدریس خود و یادگیری دانش‌آموزان است.

مضمون دوم شایستگی‌های مجازی بود که با نتایج پژوهش‌های رنجبر و همکاران، اوربیه و همکاران و سن و تاگر [۲ و ۳ و ۴]، هم‌راستا است. طباطبایی و همکاران (۲۰۲۱) معتقدند که ۱۱ عامل اصلی که شامل زیرساخت‌های ارتقاء سواد رسانه‌ای، تأمین تجهیزات آموزشی، آموزش تفکر انتقادی، توسعه شایستگی سواد رسانه‌ای، برقراری عدالت آموزشی، ایجاد محیط یادگیرنده و مشارکت فراگیران در ساختار آموزشی، مدیریت ورود دانش‌آموزان به دنیای مجازی، کمبود امکانات کمک آموزشی، فقدان پذیرش رسانه‌های

- 6- Bardesi H, Al-Mashaikhi A, Basahel A, Yamin M. COVID-19 compliant and cost effective teaching model for King Abdulaziz University. *International Journal of Information Technology*. 2021 Aug; 13 (4):1343-56.
- 7- Ersin, P., Atay, D., & Mede, E. (2020). Boosting preservice teachers' competence and online teaching readiness through e-practicum during the COVID-19 outbreak. *International Journal of TESOL Studies*, 2(2), 112-124.
- 8- Pressley T, Ha C. Teaching during a pandemic: United States teachers' self-efficacy during COVID-19. *Teaching and Teacher Education*. 2021 Oct 1;106:103465.
- ۹- شرفی، صباغ‌حسن‌زاده، طلعت، ظهورپرونده، وجیهه. بررسی ویژگی‌های الگوی برنامه درسی آموزش ترکیبی متأثر از نظریات یادگیری سه دیدگاه شناخت گرا، سازنده گرا و ارتباط گرا. *چهارمین کنفرانس بین المللی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران*. ۲۰۱۹. Feb 20;1(1):745-66
- 10- Hosseini, S. M., Shahhosseini, M. A., Fani, Ü. A., & Ahmadzahi, A. (2021). Developing and designing competency-based performance management elevation model on high school teacher in Iran: A mixed-method approach. *Journal of Management and Planning In Educational System*, 13(2), 195-236.
- 11- Mohammadi, M., Saberi, M., Salimi, G., & Nouri, N. (2018). A practical guide to meta-synthesis method for identifying professional competencies of teachers in teaching nature of science. *Journal of Curriculum Studies*, 13(50), 75.
- 12- Panduro-Ramirez J, Alanya-Beltran J, Ruiz-Salazar J, Muñoz-Soriano C, Solano DA, Illa-Sihuincha GP, Escobar BR. Digital Competencies For Hybrid Classroom Teaching In Latin American Universities: Systematic Review. *Journal of Namibian Studies: History Politics Culture*. 2023 May 22;33:1238-50.
- 13- Rosita, N., Ír, S.A.U.N. and Mairi, S., 2019. Google Classroom for hybrid learning in senior high school. *Journal of Learning and Teaching in Digital Age*, 5(1), pp.35-41.
- 14- Fazeli Z, Vahedi M, Rahimi Z. Active Teaching in E-Learning from the Perspective of Elementary School Teachers: Methods, Consequences, and Challenges. *Teaching and Learning Research*. 2021 Apr 21;18(1):87-100.

۱۵- گرکانی، دهقانی. شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های تدریس اثربخش در آموزش مجازی اضطراری از نگاه معلمان دوره ابتدایی در دوره پاندمی کووید-۱۹. *پژوهش‌های آموزش و یادگیری*. Feb 20;18(2):157-80 ۲۰۲۲

حضور و مجازی به اثربخشی تدریس خود ادامه دهند و نیازهای گوناگون جوامع را برآورده سازند. بنابراین می‌توان ادعان داشت شایستگی ترکیبی معلمان، بهره‌گیری موثر و کارآمد از محتوای چند رسانه‌ای حضور و آنلاین با هم است، بدین صورت که ترکیبی از شکل‌های مختلف محتوایی مانند متن، پادکست، تصویر، صدا، ویدئو، انیمیشن، اینفوگراف و محتوای تعاملی است که در رو به روی محتوای تک رسانه‌ای حضور مانند نوشتار و یا تک رسانه‌ای مجازی مانند تدریس آنلاین قرار می‌گیرد. زیرا که زمینه توسعه و رشد معلمان و به دنبال آن یادگیری دانش‌آموزان را به همراه دارد و البته محتوای آموزشی باید بر اساس نیاز، انتخاب و ترجیح یادگیرنده باشد. که منجر به تعامل، انعطاف‌پذیری و یادگیری شخصی‌سازی شده شود؛ زیرا معلمان الگوی نقش نیستند، بلکه اولین و مهم‌ترین عامل یادگیری بهتر هستند. بنابراین مجهز بودن آن‌ها به چارچوب شایستگی‌های ترکیبی مهم است که این چارچوب خود پاسخی است به رشد شناختی، رشد شایستگی‌های پداگوژیکی معلم و رشد شایستگی‌های حرفه‌ای و یا کارکردی معلم که لازمه آن توسعه شایستگی‌های تدریس حضور و دیجیتالی خاص و بروز برای حرفه خود است تا از این راه بتوانند ظرفیت خود را برای کاربرد استفاده از روش‌های تدریس نو و اقتضایی چه در فضای برخط و چه حضوری به منظور ارتقای نوآورانه تعلیم و تربیت بکار بگیرند.

منابع

- 1- Hasöksüz M, Kilic S, Saraç F. Coronaviruses and sars-cov-2. *Turkish journal of medical sciences*. 2020; 50 (9):549-56.
- 2- Ranjbar K, Hosseinpour H, Shahriarirad R, Ghaem H, Jafari K, Rahimi T, Mirahmadizadeh A, Hosseinpour P. Students' attitude and sleep pattern during school closure following COVID-19 pandemic quarantine: a web-based survey in south of Iran. *Environmental health and preventive medicine*. 2021 Dec; 26:1-0. [in Persian]
- 3- Uribe JC, Chirinos HL, Chirinos BG, Carbajal LA. Technology and Innovation Competencies in Hybrid Teaching. *LEX*. 2022:267.
- 4- Sen A, Tucker CE. Social distancing and school closures: documenting disparity in internet access among school children. Available at SSRN 3572922. 2020 Apr 10.
- 5- Mourtzis D, Panopoulos N, Angelopoulos J, Zygomalas S, Dimitrakopoulos G, Stavropoulos P. A hybrid teaching factory model for supporting the educational process in COVID-19 era. *Procedia Cirp*. 2021 Jan 1;104:1626-31.

- 27- Khan, U. R., Khan, G. M., & Arbab, K. (2021). Creating 'COVID-safe' face-to-face teaching: Critical reflections on on-campus teaching during a pandemic. *Journal of University Teaching & Learning Practice*, 18(5), 9.
- 28- Moorhouse BL. Adaptations to a face-to-face initial teacher education course 'forced' online due to the COVID-19 pandemic. *Journal of education for teaching*. 2020 Aug 7;46(4):609-11.
- 29- Daumiller M, Rinas R, Hein J, Janke S, Dickhäuser O, Dresel M. Shifting from face-to-face to online teaching during COVID-19: The role of university faculty achievement goals for attitudes towards this sudden change, and their relevance for burnout/engagement and student evaluations of teaching quality. *Computers in Human Behavior*. 2021 May 1;118:106677.
- 30- Wakui N, Abe S, Shirozu S, Yamamoto Y, Yamamura M, Abe Y, Murata S, Ozawa M, Igarashi T, Yanagiya T, Machida Y. Causes of anxiety among teachers giving face-to-face lessons after the reopening of schools during the COVID-19 pandemic: a cross-sectional study. *BMC Public Health*. 2021 Dec;21(1):1-0.
- 31- Caldana AC, Eustachio JH, Lespinasse Sampaio B, Gianotto ML, Talarico AC, Batalhão AC. A hybrid approach to sustainable development competencies: The role of formal, informal and non-formal learning experiences. *International Journal of Sustainability in Higher Education*. 2023 Jan 24;24(2):235-58.
- 32- Blackley S, Wilson S, Sheffield R, Murcia K, Brown P, Tang KS, Cooper M, Williams J. How have Covid-19-related changes to tuition modes impacted face-to-face initial teacher education students?. *Issues in Educational Research*. 2021 Jun;31(2):421-39.
- 33- Almanar, Muhammad Abduh. "The shifting of face to face learning to distance learning during the pandemic Covid-19." *Globish (An English-Indonesian Journal for English, Education and Culture)* 9, no. 2 (2020).
- 34- Marek MW, Chew CS, Wu WC. Teacher experiences in converting classes to distance learning in the COVID-19 pandemic. *International Journal of Distance Education Technologies (IJDET)*. 2021 Jan 1;19(1):89-109.
- 35- García-Vera AB. Functional resignification and technological innovation as a digital teaching competence. *IEEE Revista Iberoamericana de Tecnologías del Aprendizaje*. 2021 Jan 18;16(1):93-9.
- 36- Romero-Hall E, Ripine C. Hybrid Flexible Instruction: Exploring Faculty Preparedness. *Online Learning*. 2021 Sep;25(3):289-312.
- ۱۶- عسگری مجره، بناهان قمی، احمدی، پروین. تاثیر آموزش ترکیبی بر مولفه های تفکر انتقادی دانش‌آموزان دختر پایه ی ششم ابتدایی. *پژوهش‌های آموزش و یادگیری*. Feb ۲۰۲۲. 20;18(2):115-29.
- 17- Sandelowski M, Barroso J. *Handbook for synthesizing qualitative research*. Springer publishing company; 2006 Jul 24.
- 18- Chenail RJ. Learning to appraise the quality of qualitative research articles: a contextualized learning object for constructing knowledge. *Qualitative Report*. 2011 Jan; 16(1):236-48.
- 19- Lincoln YS, Guba EG, Pilotta JJ. *Naturalistic inquiry*; Beverly Hills, CA: Sage Publications, 1985, 416 pp., \$25.00 (Cloth).
- 20- Maxwell JA. The importance of qualitative research for causal explanation in education. *Qualitative Inquiry*. 2012 Oct;18(8):655-61.
- 21- Cole P. 1981. *Radical pragmatics*. New York: Academic Press.
- 22- Mulhayatiah D, Sinaga P, Rusdiana D, Kaniawati I, Suhendi HY. Pedagogical and professional physics teacher training: why hybrid learning is important?. In *Journal of Physics: Conference Series* 2021 Mar 1 (Vol. 1806, No. 1, p. 012036). IOP Publishing.
- 23- Gil-Arias A, Claver F, Práxedes A, Villar FD, Harvey S. Autonomy support, motivational climate, enjoyment and perceived competence in physical education: Impact of a hybrid teaching games for understanding/sport education unit. *European Physical Education Review*. 2020 Feb;26(1):36-53.
- 24- Bülow, M. W. (2022). Designing synchronous hybrid learning spaces: Challenges and opportunities. *Hybrid learning spaces*, 135-163.
- 25- Harahap DG, Nasution F, Nasution ES. Hybrid Learning: Learning Model during the Pandemic Period at State Elementary School 200301 Padangsidimpuan. In *International Seminar Commemorating the 100th Anniversary of Tamansiswa* 2022 Aug 15 (Vol. 1, No. 1, pp. 177-182).
- 26- Kovalevskaia N, Gilyazeva EN, Lobazova OF, Duborkina IA, Sokolova AP. Impact of digital services of hybrid cloud-based learning environment on efficiency of education. *Revista Tempos E Espaços Em Educação*. 2021;14(33).

- 48- Tabatabayi, K. S. R., Qasemzade, A. A., & YarMohammadzadeh, P. (2023). Designing a model for the development of media literacy competence of English language teachers in the first and second secondary levels.
- 37- Cherubini L. A unique hybrid problem-based learning model: Prospective teacher education and development. *Journal of Advances in Education Research*. 2020 May;5(2):60-9.
- 38- Zhang C. From face-to-face to screen-to-screen: CFL teachers' beliefs about digital teaching competence during the pandemic. *International Journal of Chinese Language Teaching*. 2020 Jun 1;1(1):35-52.
- 39- Marshall DT, Shannon DM, Love SM. How teachers experienced the COVID-19 transition to remote instruction. *Phi Delta Kappan*. 2020 Nov;102(3):46-50.
- 40- Scull J, Phillips M, Sharma U, Garnier K. Innovations in teacher education at the time of COVID19: an Australian perspective. *Journal of education for teaching*. 2020 Aug 7;46(4):497-506.
- 41- Beason-Abmayr B, Caprette DR, Gopalan C. Flipped teaching eased the transition from face-to-face teaching to online instruction during the COVID-19 pandemic. *Advances in Physiology Education*. 2021 Jun 1;45(2):384-9.
- 42- Souleles N, Laghos A, Savva S. From face-to-face to online: assessing the effectiveness of the rapid transition of higher education due to the coronavirus outbreak. In *ICERI2020 Proceedings 2020* (pp. 927-934). IATED.
- 43- Singh J, Steele K, Singh L. Combining the best of online and face-to-face learning: Hybrid and blended learning approach for COVID-19, post vaccine, & post-pandemic world. *Journal of Educational Technology Systems*. 2021 Dec;50(2):140-71.
- 44- Sutiah S, Slamet S, Shafqat A, Supriyono S. Implementation of distance learning during the covid-19 pandemic in faculty of education and teacher training. *Cypriot Journal of Educational Science*. 2020;15(1):1204-14.
- 45- König J, Jäger-Biela DJ, Glutsch N. Adapting to online teaching during COVID-19 school closure: teacher education and teacher competence effects among early career teachers in Germany. *European journal of teacher education*. 2020 Aug 7;43(4):608-22.
- 46- Ellianawati E, Subali B, Khotimah SN, Cholila M, Darmahastuti H. Face to Face Mode vs. Online Mode: A Discrepancy in Analogy-Based Learning During COVID-19 Pandemic. *Jurnal Pendidikan IPA Indonesia*. 2021 Sep 29;10(3):368-77.
- ۴۷- اسکندری نسب، ابوالمعالی، درتاج، باقری. تبیین شاخص های شایستگی معلمان متوسطه دور اول شهر کرج. فصلنامه آموزش و پرورش متعالی. ۲۰۲۳. 31-44. Mar 21;3(1):31-44.